

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 98 (9472) | Пятница, апрель 26, 1974 чыл

1925 чылда үлдөөлгөттүгүн

Өртөө 2 нөд.

А. И. БРЕЖНЕВТИҢ Ю. ЦЕДЕНБАЛ-БИЛЕ УЖУРАШКАНЫ

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш А. И. Брежнев апрель 24-те МАРН ТК-ның Бирги секретары, ЧАР-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Ю. Цеденбал-биле ужурашкан.

Беседа үезинде эш А. И. Брежнев болгаш эш Ю. Цеденбал СЭКП-ниң XXIV съездинин болгаш МАРН-ның XVI съездинин шийткөөлүн күүседип турарынын дугайында, коммунизм болгаш социализм тургузуушкунуңа Совет Эвилелиниң база Моол Арат Республиканың ажылчы чоннарынын чедишкенин дугайында информациялар солуккан.

СЭКП-ниң болгаш МАРН-ның, Совет Эвилелиниң болгаш МАР-ның аразында акы-дүмчү харызааларын улам ыңай быжыргаларына болгаш хөгжүдерине хамаарышкан айтырыктар талашы-биле, а ол ышкай кайы-даа талашыл со-вуургалы болдуруп турар делегей байдалынын чутуа айтырыктарынын талашы-биле үре-түнеиндег салал-онал солуктуу болган.

Амгы делегей политиказынын чутуа айтырыктарын көргөн, Варшава Керээзиниң киржикчилери түргүндөлдүрүп Политиктиг консультативтиг комитетиниң 1974 чылдың апрель 17—18 хүнеринде Варшавага эртен чөвүлдү хуралы социализм чурттарынын чагыс эвин, Европада болгаш бүгү делегейге тайбыны баш айыл чок чорутуу быжыргалар дээринге идеялин эш А. И. Брежнев болгаш эш Ю. Цеденбал илгериледе.

Эш А. И. Брежневтиң болгаш эш Ю. Цеденбалдык ужура-жышынын чүрөктүң хаязындай байралдык болгаш үзөл-бозадарынын долу чагыс эптигиниң байдалына эртен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдага уткуштур

ЛЕНИННИҢ ЧАГЫНГА ШЫНЧЫ ЧОРУК

Ажылчы чоннар депутаттарының Москва Совединге боттарының төлөөкчизи кылдыр В. И. Ленинни депшилдиг турган. «Трехгорная мануфактура» эр, херэжең ажылчылары инти хуралының доктаалыга 1922 чылда мынчалыр бижээ. «Депутаттыктык төлөптүгү болурунга эртен чылдарың үлгер-чижөөн бугаар бүгү тура-сорууштуу салыр, күжүвүстү бээр бис». Трехгоржурлар В. И. Ленинни депутатка дөрт катан соңга. Илчич хөөң-сазын комбинаттың хой муң кижилтиг коллективинин өмүзүннөң ам база халыжыла чок төлөөкчиз. I дугаарың депутат маңдайн Ленинниң алдыга бижип берип негенден бээр ам чартык чүс чылдан ажа берген.

Трехгоржурлар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң соңгулда-зынга белеткели калбарташ, бүгү агитация ажылын ам ба-ла баштычынчың чагыла-рынга шынч чорук туугуң алаанда чорууда турар.

Ленин аттыг культура ба-жынында, комбинаттың клу-буна болгаш Павлук Моро-зов аттыг культура бажынында ажылдап турар үш агитпункт Илчичиниң амыл-рамын, революстук ажыл-чо-руудулазын, Трехгоржурларның ажылчылары-биле, Преснен-ниң ажылчы чон-биле В. И. Ленинниң, Н. К. Крупскаяның, М. И. Калининниң ужура-жышканын көргүскөн чуруктар делегезин өңгүр чараш шимделегил кылдыр тургус-кан. Аңаа революцияны, ха-мааты болгаш ала-чурт да-йманының хоочун дайычыл-лары, хоочун ажыл-шычыл-ры-биле ужуражышканын эртинир турар.

Чагай чаңчыла болу берге-нин бугаар агитпункттарга эң баштай анык соңгукулар-ны чаап келдирген. Комби-натта олар муң ажит. Олар

СЭТА-ның коор. МОСКВА.

ШАННАЛДАРНЫ ТЫВЫСКАН

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Эрзин районунуң төвүнге партия-ажыл-агый антивизниң хуралы болуп эртен. Аңаа бирги кварталдың түңгөлдери болгаш моон сонгааргы сорулгалар дугайында СЭКП обкомунуң ийги секретары В. Н. Филиппов чүс чугаалаан.

1974 чылдың бирги кварталында мал ажылының продуктуларын бугууренин болгаш курунуге саарын нөвүдеткени дээш СЭКП обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвү-лелиниң, облпрофчөвүлелин болгаш ВЛКСМ обкомунуң шил-чир Нызыл туугун эш В. Н. Филиппов районунуң төлөөк-чизин байырлыг байдалга тывыскан.

СЭКП Эрзин районунуң бирги секретары А. Мангуш чүс чугаалаан, тоску беш чылдың тодарамчы чылдың планын онаалдарын күүседип дээш эрзинчилер күжө-нишкенин ажылдарын бүзүрктен.

Республиканың социалист чарыкына ийги чөлөрүн алган райне болгаш амырал хандырылг комбинатының төлөөкчизин ийги чөргөң дипломаттын эш В. Н. Филиппов тывыскан.

С. ЧАЖИН-ООЛ.

ЧАРЫШ ОДУ ЧАЛБЫШТАЛЗЫН!

КУШ-АЖЫЛЧЫ МАРГЫЛДАА

«Шың» солунун Куш-ажылчы алдар туугун бөгүн «Тыва тууду» трестин бөгүн бригадаларынын аразында калбарган социалист чарык-ка эртен үш айларын түңгөлдери-биле бирги черин алган «Тыва даг-дугу тууду» эргелелинде Н. Х. Данзырыкка уурткан туугунулар брига-дазынга алдар кылдыр кел-дүргөн.

Бригада бирги кварталда тууду-монтаж ажылдарынын планын 102,9 хуу күүсеткен. Май мурунун чарыкын кал-бартышсаң, ук бригаданың кезигүүнери апрель айына планын бо хүнерде күүсе-липпен.

Будурулгенин ажыл-ишчилери, социалист чарыштын туугун бедик тудуа!

ЧУРУНТА: мурунчы бри-гадамын кенинчиген (солгай талашында) С. Салчан, А. Ондар, Д. Сары-оол, В. Мыш-кин, Д. Хертен, Д. Моңге-На-зын.

А. ЮРТАЕВИЦ фотоу.

Республика экономиказынын кайы-даа адиринде эң эки ажылдыг коллективтер бар. Олар күрүсө планнарын бол-гаш бедиктең социалист кү-дөөлгөлдери чыл бүрүдө до-ктаамал ажыр күүседип, өс-келерге чүгө эки үлгерин көргүзүп турар эвес, харын боттарынын патриотчу эге-лээшкенири-биле оларын кү-дөөлгөлдери чыл-чаа чедишкени-нерже мобилизастап турарлар.

Ыңчаарга эң эки деп чу-гуалажырмыс коллективтер бот-боттары социалист чарыкка кыйгырып, куш-ажыл-чы алаңнажылгамы эгелей бээрге бир онзагай байдал туугустууну келер. Эске кол-лективтерин кезигүүнери оларын ажылын улуу-биле сомууртал, «Кызыл тууду» эргелелинде «Кызыл тууду» деп манганыншаан, ук коллективтерин ажылын-да чаа чүдөөлөр, эки дүр-жүлгүн боттарыга шингээ-лиң ап эгелей бээрлер. Чарыш-тын бир онзагай чүлү мыла. Шак мындай куш-ажылчы чарыштын ачылында ийи-чангыс мурунчаларынын үлгер-дүр-жүлгүлээш илгерилер, койтү-апар.

Оон тодаргай чижээ бистиг республиканың тууду органи-зацияларынын бирги оодурун-да чоруп турар «Кызыл тууду» эргелелинде Ленин ор-дениниң эдилекчизи, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаты С. Б. Саянзага бол-ган «Тыва даг-дугу» тууду эргелелинде Ленин ордениниң эдилекчизи Н. Х. Данзырык.

Ийн бригаданың бирге кварталда ажыл-чорудууга-мын хол-хол көргүзүгүлери

Көргүзүлгөр	Бригадалар	
	С. Б. Саянзага	Н. Х. Данзырык
Ажылчы саны	72,6	38,2
План күүсөөлөзи	23	22
План-муң руб.	100	102,9
Күүсеткен хуузу	96	173
Куш-ажылчы будурукчу-лугуну планын күүсеткени	91	102,6
Бир кижиге онааштыр	2	12
Мергезил бедиктең кижиге	шуптузу	80 хуузу экн.
Кылган ажылдык шынар	ортумак	20 хуузу ортумак

Ажылчың аңгының, бүгү совет улустуң шылгаттынган авангарды—Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы дел-герезин!

Партияның болгаш улустуң бузулбас улуг чаңгыс эви делгерезин!

Эзулуг улусчу эрге-чагырга органнары—ажылчы чоннар депутаттарының Советтери делгерезин! Социалистиг демок-ратия хөгжүп, быжыгып, Советтер депутаттарының идеп-кейи өзүп, күрүнени эргелеп-башкарарына ажылчы чоннар-ның киржилгези калбарып турзун!

Совет Эвилелиниң хамаатылары! ССРЭ-ниң Дээди Сове-динге ам болур соңгулдаларга иденкейлиг киржиңер!

(МАЙ 1-ГЕ СЭКП ТК-НЫҢ КЫЙГЫРЫГЛАРЫНДАН).

ТУКТАР—МУРНАКЧЫЛАРДА

Барың-Хемчик районунуң Уестур бугурагы, тууду, транспорт, салгы болгаш амы-дырал хандырылга черлери тодарамчы чылдың бирги кварталында улуг хүжини-киниңг ажылдаан. Уестур продукция бугурунун кү-рүсө планын болгаш бедик-тен хуулаалары район ин-тизи-биле ажыр күүсеткен.

Тус-тус коллективтерин аразында калбарган социали-ст чарыкка даг-дугу комби-натын, тууду эргелелин, сеп-телге-тууду үчүстөгүчүн, Кы-зыл-Мажалыктын тууду за-водунуң «Сельхозтехника» райоонуң, ОРС-тун ажылчы-нары болгаш инженер-техник-тиг амыдалчылары эки көр-гүзүгүлери чыдап алган.

Районуң Уестур планды ажыр 1285 тонна сооттук да-дугу, 51 муң кезек туубууну бугурун болгаш 340 муң ажыр рубльдин тууду-монтаж ажылдарын кылган.

Бирги кварталдың соци-алист чарыкына Кызыл-Ма-жалыктын тууду заводунуң коллективин (директору М. П. Андреев; партия организа-циязынын секретары В. П. Трункина) бирги черин алган.

А. КУВШИНОВ, партия райкомунуң секретары.

БЕШ ЧЫЛГА ДУУШТУР АЛЫРГА

Тывада эң улуг тууду организа-ция «Тыва тууду» трестин ийн эргелен — Кызылда «Кызыл тууду» эргелели коллек-тив Ак-Довуракта «Тыва даг-дугу тууду» эргелелин ийн эргелелин чыл эгезинде социалист чарыкка кыйгырышкан.

Ийн эргелелин чарыкына бирги кварталда Ак-Довурак-тын туудуларынын багай эвес түңгөлдери чыдап алган демделээр херек. Ону бедиктең ийн эргелелин ажыл-чорудууларын чамдык сан-чургайлары көргүзүп, деңделгелери кылдыр апар. Ак-Довурактын I чыл 51 муң рубльдин тууду-монтаж ажылдарын кылдыр планын 129,7 хуу күүсеткен ийке, азы эртен чылдың ол үезинге деңгээр тууду ажылдарынын ийи хемчээл 4,8 хуу өздөлөг бол-ган.

Боттарының күдү-биле кылдыр ажылдарынын болгаш куш-ажылдык будурукчулугун планын база-ла ажыр күүсет-тинген. Чижээлгезе, куш-ажылдык будурукчулугун эртен чылдың бирги кварталында деңгээр 12,4 хуу бедиктең терле улуг чедишкени болур.

Ыңчангаш «Тыва даг-дугу тууду» эргелелин коллектив-нин бирги кварталын түңгөлдери бугулар СЭКП обкомунуң Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелин, облпроф-чөвүлели болгаш комсомол обкомуну республиканың тууду организаацияларынын аразыга шилчир Кызыл тууду-биле шантакаш таварылга эвес.

«Кызыл тууду» эргелелин туудулары болгаш инженер-техниктиг ажылдачылары эртен үш айларда база-ла кү-женишкенин ажылдаан. Квартал планын хол-хол көр-гүзүлгери ажыр күүсеткен. Ыңчангаш хуртта туудуларын ажылдага кирерин талашы-биле квартал планын ажыр күүсеткени кылдырларын эки ажылын херечилеп турар.

Үстүнде чижектерден алгаш көөрге, чарын турар бо ийн коллективтин кайызын-даа чылдың баштайгы айларын эки эгезинде толгарай-дыр. Ыңчалзажок оларын мурунда улуг сорулгалар салдырган.

Беш чылдың инти планына хамаарыштыр алырга, олар-ның кайызында-да хожулашканы улуг бооп турар. Ол дугайың дараазында чургайлардан көрүп болур.

«Кызыл тууду» эргелели беш чылдың эртен үш чылдары-ның планын 88 хуу күүсеткен ийке, азы 2 млн. 200 муң хире рубльдин тууду-монтаж ажылдарын бедир кылбаан. Ак-Довурактын туудулары үш чылдарын планын 85 хуу күүсеткен болгаш 2 млн. 409 муң рубльдин тууду-монтаж ажылдарын бедир кылбаан.

Кайы-даа эргелелин 1974 чылдың бирги кварталында кыл-ган ажылдарына дегнең болза, барык 5 ажыр айларын ажылдарын ам-даа немей кылдыр болза, олар беш чылдың планын онаалдашпаан болдуган хожулашканы ууз-кан ап болураар.

1974 чыл—тоску беш чылдың тодарамчы чыл. Ыңчан-гаш тус-тус ажылчыларынын, бригадаларынын аразыга соци-алист чарыкты улам калбартып, үш чылдарың хожу-дашканын ажыр эртеринге бугу күштү, энергиян мобили-зациярга эргелелерин администрацияларынын, партия, хой-инти организаацияларынын хуулаалар болур.

В. МИХАЙЛОВА, «Тыва тууду» трестин плав кылдырың начальниги.

(СЭТА).

ВЛКСМ-ниң XVII съездинде

ПАРТИЯНЫҢ ОРУУ-БИЛЕ, АДАЛАРЫНЫҢ ОРУУ-БИЛЕ

Апрель 24-те Кремльдин Съездилер ордузунда ВЛКСМ-ниң XVII съездин ажылын уламчылаан. Делегаттар комсомол Төп Комитетиниң бирги секретары Е. М. Тажыскинковту кылган ВЛКСМ ТК-ның өткөч илеткелин болгаш ВЛКСМ-ниң Төп ревизия комиссиязынын өткөдүн чугаалашкан.

Совет аныктарынын төлөөлери баштайгы сөзүн төрөөн Коммунист партияныга, оон ленинчи Төп Комитетинге бара-алгандык турар. Комсомолдун ажыл-чорудууларынын аянты үе-чалазын СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш А. И. Брежневтиң бугу талашы анализтеп, оон эң чутула, перспектив-тиг сорулгаларын айтыпкан, чайынавачак, ханы улуктуг чү-гаазын съездиниң делегаттары, бугу аныктар, совет кижилер улуг сорук киришкенин хулап алган.

Делегейни демократтыг болгаш депшилетки аныктары апрель 24-те эң-сеткил каттыштырылганын делегей хууза

демделгөн. Марксизм-ленинчилик болгаш пролетаржы ин-тернационализмниң принциптеринге Коммунист партиянын кижизигүеня Ленинчи комсомол аныктарынын эң-сеткил каттыштырар шимчөөшкенинин мурунку оодурунга кезээле чоруп келген, чоруу-даа турар деп чүс съездиниң индирин-ден медегелеттинген.

Делегейни эң-сеткил каттыштырылганын моон сонгаар-даа өскөрдөш чок болгаш шычы быжыгалаар, империализмге, колониализмге, неолондонизмге, апартендикке улуг, фашист-тик, деген дау-чуруннага удуз, тайбын, национал тамар-чышса чорук болгаш социал дегенниң дээш демисетчилер-биле чагыс хуураалыгн туржур бис деп, делегаттар бугу совет аныктарынын өмүзүндөн хуулааларын-биле меде-гелээ.

(СЭТА).

бригадада

Бай-Тайгада «Мурнакчы» көхөттүк бугу ишчилери май 1-ге күш-аңычы белектерин ужурашкан. Көхөттүк биригивартада күрүнгө 9 тонна эт саздар тургаш, 21 тонна сатканы — чакты байырлыгына төлөтүгү белек.

Төрүүр чүс хойга өнааштыр 108 хураганы Седен-Дамба Оормак, 105 хураганы Оксур Салчак, 100 хураганы Нен Серенет өлар намгалап алган-нар. Сенден Доңган, Уран-мыс Хөмушкү, Арбай-оол Херте, Нунзамаа Салчак болгас өске-даа санманшиктер шудуруга амылааннар. А № 1 хейму бригада колхозка социалистик чарыштын тилекчилик болгаш, байырлап бүдүтүүндө көхөз баштаар чөркин болгаш партияномун шилчир Кызыл Тугу-биле шаңнаткан.

К. СЕМИС-ООЛ.

Аныяктар, мал ажылыңче

Чөөн-Хөмчикте «Алдан-Мадыр» сохөттүк Бора-Тайга салбыранда партия, комсомол организациялары чоонта чаа «Аныяктар, мал ажылыңче!» деп кеизини организастан. Партия өге организаацияның секретары К. Садыглар аңаа илеткел кылган.

«Октябрь 30 чылы» көхөттүк аныяк хойжурлары Хеймерек, Аж-Хээ Ондарларчы республиканың комсомолчуларына, аныяктарына, нинти билигин өртүмк шөлаларынык болгаш көдөз амыл-агыт профтехучилищелеринин доо-жучуларына кийгырыын кеизини киркиччилери сайгарып көргөн. Кеизге аныяктардан аңгыда, улус назылыг хөочун кижилер база киришкен, боттарынын чагылаары аныяктарга берилген.

Кайызы-даа Бора-Тайга өртүмк шөлаларынык ону класун дооскан комсомолчулар Дарыймаа, Иван Ондарлар Чүшүктү хейму бригадала малчынап амылаар күзелди илгерилеэн. Билдиришкенин өрөөн салбар өргөлөкчизи В. Тойлуг-оола кириген. Комсомолчу путевка-биле өларны малчынап амылаар шилтирилген.

Ол аныяк өске-даа чамдын аныяктар мал ажылын хөжүмдерин хөзгөңө илгерилеэн. Комсомолчу кыстар Лора Намзырай биле Лора Монгуш Орта-Тал сут-баран фермынагы саначылары-биле билдиришкенин кириген.

Мал ажылында амылаар күзелди илгерик комсомолчуларга комсомол өге организаация биле хөзгөңөңөр чөвүлө өртүктүг белектерни тымыскан.

Кеизини сөөлдө Бора-Тайга клубунун бот-тынгыт өрткитери концерт көргүскөн.

М. СЕВЕН.

Хандыр болуп тургаш, эки шилтирини амылаар кылдыр болгаш хөдөө адыры дөргө айттыгын хөмчөглерни ботандарынын чула өгөндир. Бол чүве чула дөзө, шилтирде айттыгын соуда-лары чөзип адыр дөзө ону күүсөлдөш шудуруга организаастарында болур. Кызылдың даараныла комбинадында партия организаацияны (секретары Г. П. Скрылева) бө чулуда амыл-хөреке кичээл-гейни салып, чамдык хөмчөг-лөри ап турар.

Оон шилтирини күүсөлдөш парторганизациянык бю-розу холга алган. Амыг үдө комсомол организаацияны сан талазы-биле өскөн, организа-цияны талазы-биле бөжүккан. Чижээ, 1972 чылда маннаа 23-ле комсомолчу турган бол-за, ам өларнын саны 43 чөк-көн. Оларнын бүдүрүлгө салдыры күштелген, илелкей болган. Администрациянык болгаш коммунистерни илел-кейдег дөткөчө-биле өрткөч чылдын төнтүзүндө ком-сомолчу-аныяктарын бри-

гадала база болган. Амыг үдө бөтү цехтер, бригадалар чарышта хаара түтүнгөн. 202 акылыңче түс-тузунда чарыш-тыг. Комбинатта 3 бригада, 3 үчүктө 100 кижжи комму-нистик күш-ажылың деп аты-ты амыл турар. Чарыштын түнөлини ай сайында үндүрүп турар. Мычлаажок хураларга чарыш дугайында хөдөө алган шилтирлерин күүсөлдөш ам-лаа кошпак. 80 кийдег амылчынын хуузулда планы чок, инженер-техниктиг амылаажылар боттарынын чо-

хөреке «Комсомолчу проек-тор», улусчу контроллерлар кичээлгейн угландырып шы-даван. Мында чалгааларны, сагыла-чүрүм үрөкчелерин сойлап шүтүмчүлөк сатира-лыг хуузу. «Чанык» барык-ла козулбөс.

Организа-политиктиг чу-ла хөмчө — партокументи-лер солуусуңуңун белекче-линиг үезинде партияжи-ор-ганизаастыг болгаш политиктиг ажылын денелдиң удам бели-деринин дугайында партия ху-ралдарына чулаалажып,

ШАК БУРУЗУН КАМНААР

Улуг-Хемнин пароходство черини сугжулары бө чылдын өжюндүрүшкени сезонунга хынамчалыг белекченин тур-вар. Улуг-Хемниң суу чазын болгаш найын баштайгы үе-леринде үезлөргө база күс чөокшүдөп орда суг сыгылаарга салгычлары ажылы бергей болур. Мычтангаш салдадышкын сезонун таарымчалыг үези бистин республиканың байдалына хамаарыштыр кон-чүт кызын. Ону ан ажыктыг ажылаары чүндү-даа мур-унда судноларын кайы хире шилтирде септегинден ха-мааржыр.

Септелгеге эки амылаан аштерин демгелдөөр апар. Судноларын башкарыкчыла-ры кышкы үдө септектилер апар деп үстүндө чулаала-дым. Септелгеге янзы-бүрү мергежилдер хөреке болгай, дөңгөңгө бистин сугжулары-нык кышкы үдө өларны те-дикшикинниг шилтирде ап ту-ра. Хүндүс амылаан, келжө кичээлден оодурунгар коллек-тив кезигуңеринге чачыл ап-гаран. Мычтангаш бистин капиталарынык, мотористе-риниң септегинден, маллар, каныкчал, сөсөргө дөш он-даа өске мергежилдерни че-диш апган көвүдөн.

Пароходство черинде септе-чилер дээр тускай мергежи-лиг болгаш штаттыг кижилер чөк. Септелгеге боттарынык чөк кучуусу-биле боттанды-рып турар бис. Судно башка-рыкчылары — капитаннар, мо-тористтер, капитаннарны ду-залачылары болгаш матрос-тар өжюндүрүшкенин сезону доостуру билек септелгеге тургуттарлар.

Манаа хамаарыштыр чамдык чижектерин көргүзүп болур. В. Нугис республикада сура-гын кучуусу-биле боттанды-рып турар бис. Судно башка-рыкчылары — капитаннар, мо-тористтер, капитаннарны ду-залачылары болгаш матрос-тар өжюндүрүшкенин сезону доостуру билек септелгеге тургуттарлар.

Эрткен күзүн септелге үчү-көтүгү чаа хөреке кечүргөн. Кызыл хөорынын адымы та-лазында «Сукпак» совхозтун үстүндө шилтир адыгын участкакка септелгеге хөрекетиг бүтү дөриделерин, мастерак болгаш бажынарны, скла-дтарыны кыска үдө тулуп ал-ган бис. Улуг судноларын суг-дан өрик кырылче үштүрү болгаш сугже бажылары берге амыл. Ону механамнерин кү-жү-биле боттандырып тускай черни кылган бис. Оон адымы улуг болган. Моон мурунда чылдарда сугдан судно үштү-рүңгө он ажыг хун негеттиги турган болза, эрткен кү-зүн ону үш хун дүргүзүңдө дооступкан. Ол чорук септел-гини эрте өгөлөөр арганы бер-ген.

Участоктун септелге тала-зы-биле механити И. И. Попов кайы суднога кылды септе-ленин негеттиги турарын дүргөн тодараткаш, аэнолар-ны септелгеге организаастыг кириген. Оон ачында сеп-телгенин графини ай саньыда он хонук мурун чоруп ора-ар амыл болган бис.

Бистин колхозтун 300 гек-тар тараа, 600 гектар ситен шөлү сугаттыг черлерде. Ба-ра-Булуңда 12 км. Кара-Тала 10 км бугаларын дөзүн чо-гуур өйүнө арылаан, өлар-нын уну аштаар ажыл база организаастыг доозулган, ам арыктарын кылды өгөлөөр.

Чоагай дүжүт өстүрүп ал-рынга магадлылдын бирээзи сугтарыла болуру билдирген. Бай-Талаа «Октябрь 30 чы-лы» колхоз бө амылаче кич-ээлгей салып турар. Булар Анай-оола дүжүктүк 17 ки-жигини ол амылаа тускайлап бажылаан.

Сутгачылар дөрт аэно кылдыр үстүп алган, араын-да чарыштыг амылаан өгө-

В. ГУРКИН, септелге үчүкүнүн инженери.

КҮҮСӨЛДЕНИ ДОКТААМАЛ ХЫНААР

Хуралдарга хөдөө алган шилтирлер, коммунистерни шүтүчүлөлдери болгаш амыл-хөреки саналдары практика кырынга күүсөттин-гө турун дөш бө парторга-низация коммунистерни, ажыачыларын болгаш ин-женер-техниктиг амылаажы-ларын ортузунда организа-ция болгаш кичээлдеги чам-дык амыл чөрдүп турар. Мында партияжи-организа-ция болгаш политиктиг амы-лаан, администрациянын ажы-лынын, бүдүрүлгө чөрдүлгө-лөшүн, социалистик чарыш-тын, күш-ажылың сагыла-чүрүмүн болгаш хөй-ниги организаацияларын амылаан өскө-дөз дугайында болгаш өске-даа айттыргалары партия ху-ралдарына чулаалажып, анаа холбашкан шилтирле-рини хөдөө ап турар.

Белективте комсомолчу-ларын болгаш аныяктарын хөйүн барымдалаан, сөөлү үдө комсомол организаация-нын ажылын өжюндүрүшкени парторганизация бөдүнүн кич-ээлгейн күштелдирген. Ма-наа холбашкан айттыгын партия хуралында тургускан.

Гаалкыч планын кылбайн турар. Оон-биле казы ажыла калдарыны бажылаарынын, күш-ажылың сагыла-чүрү-мүн өжюндүрүшкени дугайында парторганизация чулаалажып, өки шилтирлерин хөдөө ап турар-даа, өларнын күүсөлдөш чөтөс организастан. Ажыачыларын амылаан үнер, кирер чоруп өвөжөвөн. Чижээ, бө чылдын баштайгы ийи айында бестин 25 кижжи хөдөө алдыгын, а 22 кижжи үнөр. Бүдүрүлгө ам-лаа 60 хире ажылын чөзүшкөн. Ол бугу план күүсөлдөшө багыт салдарыг бөп турар. Бө чыл-дын бирги кварталында про-дукция сайгарынын планын бүдүрүлгө күүсөлтөш. Бү-дүргөн продукциянын шына-ры күлү болуп турар.

Партия организаация про-дукциянын шынары бели-дери дөш демсөчө хөй-ни-тин күжүн багыт организа-стан турар. Шынарын кон-троллаар жүрүлү комиссия интенива чөк амылаан. «Шынарын хуну» дөз шы-каш хөмчөглерни доктаамал өвөс чөрдүп турар. Бө чулуда шилтирлерин хөдөө алган, күүсөлдөш база организастан турган. Коллективте өжо-рмелиг болгаш техниктиг өр-мелиг организастан. Чижээ, өжономиктиг өрөмөлдөш 80 хире кижжи хаара түтүң-ган, кичээлдерин бүдүрүлгө-ни директору, кол инженер болгаш специалисттер чөрдүп турар. Янзы-бүрү темаларга лекция, беселаларын чөрдүп, прогумиктерни месткомун болгаш бригадаларын хурал-дарыга чулаалажып турар. Мычлаажок өларнын дөзүни кошпак. Пролукцияны үрей кызыр, прогумлар чоруктар амылаан ортузунда ам-лаа багыт чижээ, бө чылдын баш-тайгы ийи айында бестин 10 кижжи прогумлаан. «Шейнги» хана содун чөтөстөрүн өскө-бөй өрттирип, чүлө байыр-лаалар хунерияда үнүп ту-рар.

Болгун дайынчы арга-низация белиде, хөдөөлөш не-мөй өстүрө талазы-биле партия организаациянык ап турар хөмчөглөри кошпак. Коллективте хөй-хөй мурак-чалар, төлөтүг кижилер багыт киреле-ле, сөөлү ийи чылда

КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЭЭЛЧЕГДЕ

«Тыва тулау» трестин туду-г өргөлөшкенин аразында кал-барган чарыкка «Кызыл үдө-нүр тулау» өргөлөшкенин амы-лаачылары эки көргүзүлгөриг болган. Олар бирги кварталда кол хөзө өзүгар 725 муң рубльдин тулау-монтаж ажы-ларын кылдыр планын онаал-дадын 7 муң рубльге амыр күүсөлдөш, боттарынын хөжү-көсө 481 муң рубльдин тулау-монтаж ажыларын кылдыр тургаш, ону 192,7 хуу күүсө-лтөш.

Тулау өргөлөшкөндө бөдүрү-лгөч көргүзүлгөриг бели-деринде мыла чарыкчыларын болгаш чөсөөлөкчелерин үнө-лөшүп үлүг кирегини демгел-дээр хөреке. Бир өвөс бирги кварталда 6 муң рубльдин чарыкчы санамын бүдүрү-лгөш шилтирде амыр көрдү-гөн болаа, хөреке кырында ону 33 муң рубль түңгө че-дирген.

Кызылдың үлөтүр тулау өргөлөшкөни тулау-жураларын аразында калбарган чарыкка найыссылалыг. Кая-Хем кү-дүмчүлүдө чаа шөлү тудуу-нда амылаан турар К. Р. Зуе-вө дүрүктан тулау-журалар бирги кварталда дээр көргүзүлгө-риг болуп, тилекчилерини оодурунче үңгөн.

Өргөлөшкөн чарыкчалар турар тулауларына хамаарылажып керээ өзүгар амылаан турар организаациялардан «Сибирь-техмонтаж» трестин Кызылда үчүктөгү бөдүнү берилген онаалдын 138 хуу күүсө-лтөш. Ол амылаан «Сонгу-чөп электромонтаж» трестин үчү-көтүгү кызыа чогуур ажыларын өвөш-лаа бол, кварталда планын онаалдын 2 каттап амыр боттандырган.

Мычлаа-даа керээ өзүгар амылаан турар өргөлөшкө ха-марыкчан, организаациялар нинтизи-биле кварталда 244 муң рубльдин тулау-монтаж ажыларын кылды чөрдүп турган, ону 6 муңга чөдир боттандырып барганы тулау-жураларын нинти амыл-хөзгө-ңөгө багыт салдыр чөдирген. Мычтангаш суг дөңгөңгөлөшкө чарыкчаларын кызыл хурал-лар турар № 7 тулау-монтаж үчүктөгү 76 муң рубльдин шил-тир амыларын кылды чөрдү-п турган, ону шүт боттанды-рылган айттыр хөреке.

Республика найыссылалыг үлөтүр тулау-журалар тодара-дык чылдын ийги квартал-дык кирин тура, Совет Ты-ванын 30 чыл болуру онга ут-куштур күш-ажылың ээлетгө он-лаа бөдик көргүзүлгөриг чөдир адыр сорулганы салган амылаан турарлар.

СОРУКТУГ АГИТАТОР

Бажынын дүктөри көгерип, найы-хари дөгү берген, улуг кара сумка чүктөн кичижиле Кызыл-Дог сурунун төк кү-жүлүңүңа ужурамы бердим. Менделештирим. Бичимлене-не танышым Георгий Намчы-лович Лопсан болду. Удге ужурашпаан бис. Кызыл-Дог күдөри болгаш чагаларын саадаттайн чөдир берип ту-рар.

Оон-биле казы хоочун ко-ммунист Улуг, Биче Ооруглар өшкү бригадаларынын коданна-рында агитаторлар, партияжи даалганын ак сөткитиди күү-сөлтөн келген. Ол чүлө бөдүн-чү, агитаторлар дөвөсөкө-ринге өвөс, харын кайы-даа дөвөсөкөгө потчанын таралды чораш, солуннарда онаа со-дун чүңү бөжөңүн кирген өг, бажын бүрүзүңө тайкылыр-лап, коммунистик партиянын болгаш Совет чаагыт үндүр-чүрү. СЭКП Төп Комитетин партияга, совет улуска Кыргытарын малчынарда та-ныштырып угандырынга та-ныштырып киришкен. Амыг үдө Георгий Намчылович ССРЭ-нин Дөди Сөвединге сонгудалга болгаш Совет Ты-ванын 30 чыл болуру онга холбаштыр содуу беселалары чөрдүп турар. Оон-биле казы СЭКП ТГ-нин Чингине секретары Л. И. Брехтеини Алма-Атага чулааны малчынарда та-ныштырып өгөлөөр.

Ол 1938 чылдан бөп пар-тия кезигуңү. Баштай «Тил-деге» колхозка, он өсонда «Төвдө» совхоз болу бөргө, оон Кызыл-Дог салбырында партия организаациянын сөс чылдын дүргүзүңдө билдиги үдүрүп келген. Бөскөн төрө-н черинге чаа амыларды тур-гузырынга, чоңун чаагай бай-далын өжюндүрүшкени дөш амылаа хоочун коммунистин кирген улуг-хуузу хөй. Ол 1959 чыл-

дан өгөлөп потчачылай берген. Оон бөз он бөш чыл өртпүп турар. Георгий Намчылович назы дөгү берсе-лаа, амы-лын кабылан. Кызыл-Дог сал-бырын ырак-уаак коланнарда хөйжураларга атыгы-лаа, машиналыг-даа содун, сөт-күдөри болгаш чагаларын саадаттайн чөдир берип ту-рар.

Оон-биле казы хоочун ко-ммунист Улуг, Биче Ооруглар өшкү бригадаларынын коданна-рында агитаторлар, партияжи даалганын ак сөткитиди күү-сөлтөн келген. Ол чүлө бөдүн-чү, агитаторлар дөвөсөкө-ринге өвөс, харын кайы-даа дөвөсөкөгө потчанын таралды чораш, солуннарда онаа со-дун чүңү бөжөңүн кирген өг, бажын бүрүзүңө тайкылыр-лап, коммунистик партиянын болгаш Совет чаагыт үндүр-чүрү. СЭКП Төп Комитетин партияга, совет улуска Кыргытарын малчынарда та-ныштырып угандырынга та-ныштырып киришкен. Амыг үдө Георгий Намчылович ССРЭ-нин Дөди Сөвединге сонгудалга болгаш Совет Ты-ванын 30 чыл болуру онга холбаштыр содуу беселалары чөрдүп турар. Оон-биле казы СЭКП ТГ-нин Чингине секретары Л. И. Брехтеини Алма-Атага чулааны малчынарда та-ныштырып өгөлөөр.

Оон-биле казы хоочун ко-ммунист Улуг, Биче Ооруглар өшкү бригадаларынын коданна-рында агитаторлар, партияжи даалганын ак сөткитиди күү-сөлтөн келген. Ол чүлө бөдүн-чү, агитаторлар дөвөсөкө-ринге өвөс, харын кайы-даа дөвөсөкөгө потчанын таралды чораш, солуннарда онаа со-дун чүңү бөжөңүн кирген өг, бажын бүрүзүңө тайкылыр-лап, коммунистик партиянын болгаш Совет чаагыт үндүр-чүрү. СЭКП Төп Комитетин партияга, совет улуска Кыргытарын малчынарда та-ныштырып угандырынга та-ныштырып киришкен. Амыг үдө Георгий Намчылович ССРЭ-нин Дөди Сөвединге сонгудалга болгаш Совет Ты-ванын 30 чыл болуру онга холбаштыр содуу беселалары чөрдүп турар. Оон-биле казы СЭКП ТГ-нин Чингине секретары Л. И. Брехтеини Алма-Атага чулааны малчынарда та-ныштырып өгөлөөр.

Организаастыг дооскан

Бистин колхозтун 300 гек-тар тараа, 600 гектар ситен шөлү сугаттыг черлерде. Ба-ра-Булуңда 12 км. Кара-Тала 10 км бугаларын дөзүн чо-гуур өйүнө арылаан, өлар-нын уну аштаар ажыл база организаастыг доозулган, ам арыктарын кылды өгөлөөр.

Кол суурда бүдүрүлгө, албан организаация коллективтери ба-за киришкенин демгелдөөри өвөртүгөн.

Чоагай дүжүт өстүрүп ал-рынга магадлылдын бирээзи сугтарыла болуру билдирген. Бай-Талаа «Октябрь 30 чы-лы» колхоз бө амылаче кич-ээлгей салып турар. Булар Анай-оола дүжүктүк 17 ки-жигини ол амылаа тускайлап бажылаан.

Зөөноларын төвүндө кес-кү агитацияны шимен кылган, нинти өменгеленин органи-застан. Татыяна Калдар-оол-онаа Кууларын кылган ам-даным чөмон сугатчылар мактап турар.

Б. БАРБА.

О. Сайын, Чөөн-Хөмчик район.

Хараганныг-Дагнын эдөөндө

Час бөдүнүн дөзү өргөңгө кирген. Чүлө Эгер-Дагнын азыга чарымында хар агарып көсүрү. Өртен-Өвөданын кеде-зияда шөдө мыда-мында көк үш дээр шаар үнүп тур. Чөдө бөргөңгө, мыда 50 ажыг гектар кур черин хараганны сөп, аптаан шөфчилер амылаан тур.

Хараганныг-Дагнын өдөөндө чер анданган тракторлар ба-раанын көзүдү. Оон ырак өвөсте «Чыраа-Бажы» сохөттүн Төп салбырын агроном Монгуш Конгаржал залгөңдө та-лаашкан бөдүк трактористер-биле чарган, илтирде черини шынарын көргөн, ону хөмчөгөн, механизаторларын амы-лаан түнөөр тур.

Сохөттүн бирги салбыры тодарадыкчын дөртүк чылда 2500 гектар шөгө тарма кудугуларын, 770 гектарга мал чөмон тарып планын. Ам 7 трактор чөр андырп, 3 агре-гат ону илтирдеп турар. Механизаторлар 560 гектар черин андангаш, 1700 гектар шөдү илтирдеп. Трактористтер М. Ак-Сүтө, О. Ангар-оол хун үлүгүн 130-150 хуу күүсө-лдөш, кызымак амылаан, муракчы ишчилер деп мактады бергенер.

Сохөттүн бирги салбыры тодарадыкчын дөртүк чылда 2500 гектар шөгө тарма кудугуларын, 770 гектарга мал чөмон тарып планын. Ам 7 трактор чөр андырп, 3 агре-гат ону илтирдеп турар. Механизаторлар 560 гектар черин андангаш, 1700 гектар шөдү илтирдеп. Трактористтер М. Ак-Сүтө, О. Ангар-оол хун үлүгүн 130-150 хуу күүсө-лдөш, кызымак амылаан, муракчы ишчилер деп мактады бергенер.

Сохөттүн бирги салбыры тодарадыкчын дөртүк чылда 2500 гектар шөгө тарма кудугуларын, 770 гектарга мал чөмон тарып планын. Ам 7 трактор чөр андырп, 3 агре-гат ону илтирдеп турар. Механизаторлар 560 гектар черин андангаш, 1700 гектар шөдү илтирдеп. Трактористтер М. Ак-Сүтө, О. Ангар-оол хун үлүгүн 130-150 хуу күүсө-лдөш, кызымак амылаан, муракчы ишчилер деп мактады бергенер.

Сохөттүн бирги салбыры тодарадыкчын дөртүк чылда 2500 гектар шөгө тарма кудугуларын, 770 гектарга мал чөмон тарып планын. Ам 7 трактор чөр андырп, 3 агре-гат ону илтирдеп турар. Механизаторлар 560 гектар черин андангаш, 1700 гектар шөдү илтирдеп. Трактористтер М. Ак-Сүтө, О. Ангар-оол хун үлүгүн 130-150 хуу күүсө-лдөш, кызымак амылаан, муракчы ишчилер деп мактады бергенер.

Социалистик чарыштын түнөлини он хонуктап үндүрөри

Союз О. Кара-Салды. Фотоу М. Кире-оолдуу.

РЕДАКТОРЛАР СЕМИНАРЫ

Эрэн районун колхозта-рынын болгаш бугу албан ор-ганизаация черлеринин хана со-лук редакторларын семина-ры партия райкомунун би-блиотекалыга болуп өрткөн.

Удге амылчынын коллективке улуг ужу-дузанын дуга-рында СЭКП райкомунун се-кретары Л. Чамырай илеткел кылган. Хана содуну амыг үе-нин негелдөөшн дүштүр, ССРЭ-нин Дөди Сөвединге сонгудалга чүңүгө, Совет Ты-

ванын 30 чыл онга уткуш-тур угландыкынын үдү-рерин ол онаалп чулаалаан.

Семинарын кичижилери боттарында амыктыг хөй чүдөлдери билди алганнар.

Советтер болгаш амыдырал

ҮНҮҮШКҮННҮГ ХУРАЛ

Берт-Дог көдө, Сөвединиң хөй-ниги организаацияларын үдүрүп турарын дугайында айттыргалар Тес-Хем рай-күсөкөмүнүн үнүүшкүнүг ху-ралына чулаалгашкан. Көдө Совет күсөкөмунун даргазы С. Шалык кылганын амыла-ларын анаа чулаалаан.

Бирги кварталда «Тес-Хем» совхоз күрүңгө айт салар планын 125, сүттүн — 245 хуу күүсөлтөн. Мал оодаан-кыны менди. Азы-агыт бирги кварталда СЭКП рай-комунун болгаш райкүсөкөмүн илтирдеп Кызыл түгүн чаалап алган.

Бирги кварталда «Тес-Хем» совхоз күрүңгө айт салар планын 125, сүттүн — 245 хуу күүсөлтөн. Мал оодаан-кыны менди. Азы-агыт бирги кварталда СЭКП рай-комунун болгаш райкүсөкөмүн илтирдеп Кызыл түгүн чаалап алган.

Бирги кварталда «Тес-Хем» совхоз күрүңгө айт салар планын 125, сүттүн — 245 хуу күүсөлтөн. Мал оодаан-кыны менди. Азы-агыт бирги кварталда СЭКП рай-комунун болгаш райкүсөкөмүн илтирдеп Кызыл түгүн чаалап алган.

ЫРЫ, ХӨГЖҮМ-БИЛЕ СОРУК КИИРЕР

Чонунд културдуг дашта-кылгазын органнастарына, партияны болган чактагы доктаа, шиттирлерин чога чедиреринге беш чылдык планын онаалдаларын күсселеринге көздү клубтарын болган култура бажынарнын ролу уагу. Уран чүдүлүг венгелер, совет, тыа, классикте чечен чогаалды, музыканы адулду чоинуу болдуурму — клуб ажыдыны база бир сорулгазы. Районун Култура бажыны ол талазы-биле кескү ажылды чорудуп келген болган көздү клубтарга ботуг дуааны чедирер турар.

Амгы уеде Совет Тыванын 30 чыл оюна турсааткан уран чүдүлүг көрдүзүшүн белек-келдер районун сур бурдузун култура олагарында калбарган. Чүдө чаныс Сарыг-Сеп суурда бекин көрдү 200 ажыт кижини хаара туткан. Райно, орук, тудат эргелени, эмелте, № 1, 2 шко-

лаларын, шагда черинде коллективтери уран чүдүгө маргыжып, чаа талаыларын белседи, боттарыны көп-керттери В. И. Ленинни төртүтүгүнүң үнүн таарыштыр чога баралатканнар.

Районун Култура бажыны Совет Тываның юбилейинге турсааткан култура-массалыг хемчеглерин планын кылган болган ону күсселди киркирен. Ол хемчеглерде интернационализм кижизидилге-же, мурнакчыларга турсааткан, социализмге чарышты калбарыштыг улаган хемчеглер оизагай черни эзден турар. «Тыва — бистин Тыва» чүдүлүгү кезээ деп аттыг аас журналистарын үндүргүзгөн клуб кезээлеринде эзден болган. Чаа амдыралды чырык деп аас журналистары, Сур-Бажыны болган өске-даа суурларын көздү клубтары бот-тымын уран чүдү бөлүмүнерин амжалы эки-жидип, концерт программала-

рынын шынарын экижиткен. Сүт-баран фермаларыче, турлагарже, кожаларыче концертти үнүкүнер саны көздү. Амгы уеде чакы дову турлагарыны култура хандарылазын органна-астаары-биле агитбригадаларын программалары чарыштып, белекелдерин чорудуп турар.

Сарыг-Септин Култура бажынының «Романтиктер» деп агитбригадалы районун чуртакчы чоунуга билдирер. Концерт программасы амдыралды холбаалыг, мурнакчыларга турсааткан номерлер-биле «Кызыл жаснактарларын» бот-боттарына соңарыштыр чагааны номчун. Бригадалар, ажыл-агыйлар аразында соңарыштын түңкелдерин-биле чоинуу тамыштырын чорудуру хундуккелди чаалап алган. Агитбригадалың кезижүнеринде эмчи, лектор, чурукчу, библиотекары, чурук тыртты-

«Хадылар аразында сөөлгү хар» деп. Ю. КОСАРЬКОВТУҢ ФОТОЖУДУ.

ЧАҢГЫЛАНГАН АЯЛГАЛАР

Бичи урууларын, школарын музыканы билер азырына, өөренирине, оларын эстетиктиг кижизидилгелине музыка школарын ойнай укур-дузалыг. Бистин республиканың районун төндери урууларын музыка школарын, чамдык суурларда оларын салбырларын амыктылаан. Сарыг-Септин музыка школары республикада баштайгыларын бирээл. Ол школарын амжалын багай аас түңкелди бооп турарын херечилээр чамдык саннар, фактыларын мааза ааза артык аас боор. Музыка школарын өөреникчилерин дый-мерсидил, күсселде талазы-биле республика кооркстарына школарын өөреникчилерин доктаамал киржиш, музыканы билерин, күсселде эстетиктиг көргүзүп келген. Бо чылдык конкурсуна школа чыны 3-ку черин ая, чамдык киржикчилер: В. Лорфеев, К. Гапонов (баян класы), Л. Кузьменко, Т. Доржу (фортепиано класы), 1-ги, 2-ги черлерин ээлептелген.

Школарын доокуучулары Людмила Гольцова Новосибирскинде Глинка аттыг консерваториясында, Михайл Сус-

НОМ—ӨҢНҮҮВҮС

Сарыг-Септин район библиотеказы 1973 чылда библиотекарын республика көрдүзүшүнө ийги черин эзден. Бистин библиотеказын ич фонддуз 30.000 чедип турар болган помчугулар саны 1490 кижик кылдыр өскен. Библиотека амжалдылары домчугуларын хаара тутар, ном шилгелерин таарымчалыг болдулар, помчуга залында амжалдылары эптиг болуун дөш чөгүрү амжалдарын чорудуп турар.

«Ленинни чыгылар азугаар чуртаар», «Төрөөн черини өөрнө», «Четелден чери», «Экономикти өөредилгенин амжалдыларына», «Тыванын шаадагы болган амгы үези» деп булуннарны, делгелдерин номчуга өөргөйлөп болган библиотекага доктаамал чаргып, чаа келген домнар-биле солуп турар.

Совет Тыванын 30 чыл оюна турсааткан «Чаа амдыралдын чырык» деп аас

журналдары, «Бач канчак калкы» деп номга конференциядан амгыда чаа номнар сумелелен, амжал-агый, адырлар аайы-биле номнарнын тайылбыралын эрген квалтада чорудуп келгени библиотека амжалын чедимчел болурунга дузалаа.

Районун көздү библиотекаларында дуза чедирер, хынаар амжалдар план азугаар чоруп, оларнын амжалы көздү малчыннарны, тааражыларын, мезанизаттарларын помчугаже хандыкшыларынча улааны, хонд библиотекаларын чеккини калбарырынга методиктиг сумелер көздү библиотекаларын амжалын экижилеринге идижит болган. Бо ботуг амжалдар помчу амжалышчилерин өлнүү, дузалакчы-сумелекчилер болдуурарыга улуг дузалыг.

Н. ЛАТИНА,
Сарыг-Септин район библиотеказынын эргелекчи.

НОМЧУЛГА КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Мөрүн суурун көздү илуугуна Тываның СССР-ниң составына эки тура-биле каттышканында бээр 30 чыл оюнга утикуштур, Тыва АССР-ниң улустуң чогаалчысы Салчак Тонаның «Чонунд огу» деп чогаалына номчуга конференцияны болган. Уи номну соснекен төмөлөргө чаргыш, чыгылганга кончуг солун кылдыр тамыштырып тайылбырлаан. Эң ылаңгыч кончуга бухгалтер Н. Кырык, тыва чоинунд Ойтыр революциянын мурунда аар-берге амдыралын, ол ылаңгыч арат Намчай аштынч амдыралын кончуг солун кылдыр чога дамчыткан.

Совет Эмилениң Маадыры Хомуну Чургуу-оолдун база оон аазы Хөпешиниң Овур-хырин сайкурганы солун болган.

«Чонунд огу» деп романын эки сайгарып тамыштырган дээш, чоң номнун сайгарыкчыларына улуу-биле четтиргенин илереткен.

Д. ЧЫРГАЛ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АПРЕЛЬ 26-ДА
МОСКВАДАН
13.30—Дамчылдалар программасы. 13.35—Өңүг телекөргүзү. «Калинка» таңылаа тур. 14.05—Мелээр. 14.15—«Кара эес хорунунг черерин ховуларында». Документалдык фильмдер: 1. «Курган черер дужутту берип тур». 2. «Мал амжалында чаа чүдүлүг». 3. «Чер кыйгыр тур». 15.00—15.10—Чапсар. 15.10—«Мурнуку чылдарын кинолары». «Угузалар». Уран-чечен фильм. 16.45—«Айлык Бугур». Айлык параажыларын үнүгүзү телекөпкүзү. 2-ги ээлчээ.

КЫЗЫЛДАН
18.00—Урууларга. Мультифильм. 18.10—«Челээр». Дамчылдалар. 18.40—«Аллы хылдыг гитаранын». Телефильм. 18.55—Телемелээр.

МОСКВАДАН
19.10—Өңүг телекөргүзү. «Эри шивээ» деп хой сериалы уран-чечен телефильми баштайгы көргүзү. 4-кү сериалы — «Буктуг бажык».

КЫЗЫЛДАН
20.15—Телемелээр. МОСКВАДАН
20.25—Өңүг телекөргүзү. «Эри шивээ» деп хой сериалы уран-чечен телефильми баштайгы көргүзү. 5-кү сериалы — «Буктуг бажык». 21.30—Өңүг телекөргүзү. «Комсомо, сээң лауреаттары». Концерт. 23.00—23.45 — «Уес». Информационная программа.

ӨРТ ӨЖҮРҮШКЕН

Апрель 20-де Кызыл гарнизонунуң бөлүк дайынчылары коммунисттиг субботникке киржишкен, чанын органнар. Кызылдын сайгырыга баазаанын чаны-биле артып бар чыла, оон девискөриде бир бажы өрттенип турганын эскерип кааннар. Ол бажынын дөңгөрүн чалбыш хеме ап турган.

Дайынчылар доп-дораан хып турган бажыче улаан-ка. Чедө берген тодаралыг көргө, өрт болуп турган бажынын материал-техниктиг чүдүлөр скыды болган. Оон иттирде каш доскар апетон болган бузук аймактары бар болгай. Олар частыр чүдүлөр болгай. Бир аас өт ааза чедө

бээр болза, оон уауг айылды үнүп болуп турган. Ынчанга дайынчылар амы-тынын харамнамай, скыдаке маңа-жып кирген, доскарларын үндүр сөөртүп, дамжып эгелөө. Ол уеде бажынын дөңгөрүн өрттөтөш, дужер чыгаан турган. Дайынчылар айымында-даа тоовайн, дүрген хемчег алганы-биле частымын кынып болдураан. Чогунада бажынарже халлап болуп турган, өрттүн айымын чок кылдырып дайынчылар киржиш, үзегерин көргүсөп.

Өрт өжүрүшкөн сержант С. Пехота, ааза дайынчылар Л. Смирнов, Н. Назаренко олар оона шылтараннар.

Н. АФОНИН,
улуг лейтенант.

СПОРТ С А Л Ы Г Л А Р

Шыдыраа талазы-биле делегей чемпиону ат дээш маргындаагы киржин ойнакчыны шилер алырынчы маргыладаларында элчегин салгылар болган.

Гроссмейстерлер В. Спасский биле А. Карповтуң алдыгы салы соңгараттынган. Спасский хайым кылар дээш кылар укмурул. Т. Петросин биле В. Корчной оларнын салы база соңгараттынган, ында сөөлгүзүнүн тиелгези болуп чадап чоң. Соңгараттынган салгылар дуң болган.

Чаа кинону көрүңер

«Утпалы болган мнак кижилерим дугайында» деп «Ленфильм» студияның чаа кинозу республиканың киноэкранында үнүп эселен. Дүңгүт школачы кыстар дайынчы амжалында чалданмай, Төрөн чуртун камгалажып, дайынчы өлүмүн минерлардан хоорай-суураарын, хову-шөлдерин арылган турарын, кадым-бертеге ундараалын, омак-хогут, амдырачы бооп артарын кинодан көрүп болур. Кол рольдарында Екатерина Васильева, Виктория Федорова, Евгения Сабельникова, Валерий Золотухин олар ойнап турар.

О ТЕХ, КОГО ПОМНЮ И ЛЮБЛЮ

Театр

СЫРТКЫЫШКА ТУТТУНМААН КҮДЭЭ

«Балык эди — угаан киндер» — деп чугаа дыйнааш амдыг чүве ийикке, чамдык кижилер Федор Сергеевич Буруштуң «солагайлаар», таарыштырар аразында бо-ла кире бээр. Кандык-даа херекти чогууларына чарык кинограмм балык-ла четчир. Яны-бүрү ховар балыктар, хариында өске-даа барааннар тывар ааза, чүгө Буруш-биле хариылажып анаар. Ол кандыг-даа баазанын скыдакелер артык экинчилерден херекелдиг, ховар чүдүлери тыл болур.

Фототруку тырттарына сундулап чорудуп Заплатин деп анык кийик санды шугу-мунда ховар «бода» — Буруш-биле мычалдыр чокшудажы бээр. Заплатиниң чуркунтарын журналга үндүрүштерин Чургутуң телефон дамчыштыр Буруштуң алашчык дил болуузу уагу, даштык дил болуузу — Ирина биле Заплатин бот-боттарына шыкшыча бээрлер. А Буруш күдээзиниң оон мурнунда тамыштып турган уруу — уран чүдүлүгү удуручуу Зинага келген, күдээзи-биле ол кыстың моон соңгар харылаашызын венгөр.

Ирина биле Зина ийи база ужурашканнар. Зина Заплатиниң арып аас ишкыли, сатышын күдээ болуп деп турарын сыйгалааш, кыстар бот-боттарын кээргепки, бичи бээрлер.

Ирина биле Заплатиниң күдээзи чалаткан төрелдер чыгып кээр. Буруш аныктарга аас-кежини күзеп, кузалагалы көдүрүшүн кайызы чоода, келин кыс арыг-ынчыг аас душтуктан ойталап каантар. Заплатин шак мычаар сымаркышына туттунмай баар. А Ирина арыг сеткилдиг, эртем-биллиг кыс-ла болгай. Оон-биле салым-чолун каттыштырарын мурунун турга күзеп чоран анык эмчи Михайл Румянцев-биле таваргыч бээр.

СОНУРГАДЫВЫС

«Коммунизмче орук» колхозун бот-тымын аристери «Кызыл туз» колхоза оон көргүзүп чоран. Колхозтун амжалын, чедимчилериниң чоралганын сорулгаларын дугайында дыйнадыгы Олдар Эрес-оолдун кылганы солун болган.

Концертчилериниң программасында «Кожалар» деп кыска шинни, ол шыкшан өске-даа күсселдерин сонуургалдымыс. О. ДАЛЫС.

Эш хуузунуң судтарында

АЖЫЛДЫ ИДЕПКЕЙЖИДЕР

Күш-ажылды коммунисттиг азу-биле көрүүнүң, социализмге өнүгүп камгалаарын, социализмге ийги туртталганын чурумдарын сагырынын, коллективизмге болган эш хуузуна бот-боунага дузалаарын, хамааттарын ат-аларын хундулуп көрүүнүң азууна совет кижилерин кызылдеринге эш хуузуң судтарын ролу уагу.

Оларнын амжалында кол чүдү — ниятилеге хоралыг кандыг-даа сагалга-чурум үрөшкенирин болдурубай. Бүзүрдүң, хой-ниинтин салдарын чедирин турган, кижилерин кижизидер, хой-ниинтин корум-чурмуң үрөш чоруктур-биле аптеш чөгүшү байдалын тургузары чүдүлүг. Хой-ниинтин «ол органнарнын амжалы коллективтерин азы-биле холбашкан. Олар боттарының коллективтерин турасоруң илередип, оон мурнуң харысаалганын. Ынчанга кылган амжалын дугайында чыда бир улаа отчеттарын бээр. Эш хуузуң судтарын профсоюзлар организацилары болган чер-чер Советтери удурутур.

Болган таварылга

ХАЛАПТЫ ЧАЙЛАТКАН

Барлык хемниң эриан дургаар яны-бүрү мнштарды шыргай артылар чаттылган. Бойдустан база бир үнелет байлаа — чмыжырга сымта бени ийла аажок сырый. Ол чүдүмалдыг булунган чылдык-на он-он тонна чмыжырганын чыгаш белекелдер черин, ийи амжал-агый дамчыштыр дужаал, магазин-нерден ону чоң салды ап, Барнаулда болган өске-даа хоорайларынч витамин заводтарыне база чорудуп турар. Дужут эртен чылды и-ие белик болган. Сөөлгү чылдарда ааза айталга кылып турга чмыжырга сызымын тейлестерин, каш үнштерин немелер омуртукчулар.

Апрельдиң аас чыгып хундериниң бирээл.

Арында өрт болган — деп, дүзүрениң мелээ суурга таарай хона берген. Ону школарын өң-ие баштай эскерип каан.

Аксы-Барлык ортумак школазынын директору К. Иргит биле амжал-агый эргелекчи С. Ооржакка баштаган өөреникчилериниң 18 кижик составтыг өрт командазы мнаар чорупкан.

Бо кижик ааза хар чагаанмыла арыг ишта курга болган. Өрт ол-бо таран, өскөрү, мнштарын, хараганнар, хаактарын, чмыжырганы орттедир чин барла чыткан. Бичи-даа үе эртинер болбас. Оон өскүсө ат алдырбай барып болур.

Команда аага барган шалкымы-биле чыскаалаш, амжалы канчар кылары сумелелин. Школачылар херекселерин туткан, өрттү ботуг тазалаарына догандыр буззель өжүрүп эгелээнер. Ында-мында хып турган черлерин, чалбыраашты довура-биле хеме бастырып турган.

Чалбыш чөөртү чыткен. Команда база катан чыскаалыккан.

Чамдык сыгырада, мнштарда ыш-м-ла бурулавын шаан-дыр. Мншчар каап болбас. Хайгаралды мнштарлар, Өжүрген черлерин катан мншчар! — деп, команда үнгөн.

Элөө уеде күжөмөшкенин амжалдаанын түңкелде өрттү өскүрү хере демлектерин бүрүп чыткен. Бо амжал өөреникчилер мншчар эрес-кежээлп көргүсөпкөр. Команда орай кезээ чанып келген. Өөреникчилерин сууруң чоң мактаан, а ийи амжал-агый черин чедирер.

А. ХЕРТЕК,
Аксы-Барлык ортумак школазынын башкысы.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: 166700

Кызыл, Шетинкип-Бравченко куумчузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ. Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, пропаганда кылдызын 23-54, хариысалагалы секретарынын 23-35, партияны амдырал кылдызын 37-13, култура кылдызын 23-54, көздү амжал-агый кылдызын 21-47, улутчу кылдызын 22-64, чага кылдызын 41-27, информания база совет тургузуг кылдызын 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 27-41. Солун мелейи баргаза 32-75 телефонче доглар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП ҮНЕР
Тираж 16056. ЧАҢГЫЛ № 664